

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/155885,40-rocznica-pacyfikacji-kopalni-Wujek-Katowice-16-grudnia-2021.html>
25.04.2024, 18:42

40. rocznica pacyfikacji kopalni „Wujek” - Katowice, 16 grudnia 2021

**Patronat Narodowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Andrzeja Dudy.**

16 grudnia 2021 r. przypada 40. rocznica pacyfikacji kopalni „Wujek”. Tegoroczna uroczystość rozpoczęła się mszą świętą w kościele pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Katowicach (ul. Piękna 8). Następnie uczestnicy uroczystości udali się pod Krzyż-Pomnik Górników przy Kopalni „Wujek” (plac NSZZ Solidarność). Tutaj odczytany został Apel Pamięci, po czym nastąpiła ceremonia składania wieńców i kwiatów.

W uroczystościach wzięli udział m.in.: Prezydent RP Andrzej Duda, marszałek Sejmiku RP Elżbieta Witek i Piotr Duda, przewodniczący Niezależnego Samorządnego Związku

Zawodowego „Solidarność”. Wspominając poległych górników prezydent powiedział:

Jesteśmy tu dzisiaj, by uczcić pamięć tamtych poległych bohaterów, aby oddać szacunek im i ich rodzinom. (...) Nie poszła tamta krew na marne, trzeba powiedzieć patrząc na dzisiejszą Polskę. Jesteśmy tu, by ich wspomnieć; tych, którzy polegli za wolną, rzeczywiście niepodległą Polskę.

Instytut Pamięci Narodowej reprezentował prezes dr Karol Nawrocki. Towarzyszył mu dr Andrzej Sznajder, dyrektor Oddziału IPN w Katowicach.

W programie ponadto uroczyste otwarcie przebudowanej siedziby Śląskiego Centrum Wolności i Solidarności.

Wystawa zostanie udostępniona na trzech poziomach budynku, który w przeszłości był kopalnianym magazynem odzieżowym. Ekspozycja będzie poświęcona przede wszystkim strajkowi w kopalni w grudniu 1981 r. oraz oporowi Polaków wobec systemu komunistycznego w latach 80. XX wieku. Jednym z najważniejszych eksponatów prezentowanych na wystawie stałą będzie czołg T-55, ponieważ tego typu czołgi brały udział w pacyfikacji strajku w kopalni „Wujek” – 16 grudnia 1981 r. Pojazd został użyty przez Śląskiemu Centrum Wolności i Solidarności przez Ministerstwo Obrony Narodowej. Żołnierze Batalionu Czołgów w Czarnem, z 2 Brygady Zmechanizowanej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Złocińcu, przywrócili czołgowi wygląd z 1981 r. Siedziba Śląskiego Centrum Wolności i Solidarności znajduje się w ponad stuletnim budynku, w którym niegdyś mieścił się magazyn odzieżowy kopalni „Wujek”. Nowa ekspozycja będzie skierowana przede wszystkim do młodych ludzi, a jej szeroki zakres nawiązywać będzie do historii tego miejsca i ówczesnej sytuacji w kraju. Dotychczasowa ekspozycja zajmowała ok. 140 m² na parterze zabytkowego obiektu. To zdecydowanie za mało, by pokazać wszystkie eksponaty znajdujące się w zbiorach ŚCWIS. Ekspozycja wystawiennicza zostanie zaprezentowana na poddaszu oraz w piwnicy i tym samym zajmie w sumie powierzchnię ponad 1100 m². Kondygnacje połączy winda i klatka schodowa. Wyeksponowana zostanie także znajdująca się w budynku rampa, z której 16 grudnia 1981 r. pluton specjalny ZOMO oddał strzały w kierunku strajkujących górników.

Ulotki informacyjne dotyczące masakry w katowickiej Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek” 16 grudnia 1981 r.

Ulotki informacyjne dotyczące masakry w katowickiej Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek” 16 grudnia 1981 r.

Pacyfikacja kopalni „Wujek” - największa zbrodnia stanu wojennego

Dziewięć ofiar śmiertelnych i kilkudziesięciu rannych – to krwawy bilans pacyfikacji strajkującej załogi kopalni „Wujek” w Katowicach, przeprowadzonej przez ZOMO i wojsko 16 grudnia 1981 roku, po wprowadzeniu przez ekipę gen. Wojciecha Jaruzelskiego stanu wojennego. Najmłodszy z zastrzelonych miał zaledwie 19 lat.

Gdy 13 grudnia 1981 roku o świcie górnicy z katowickiej kopalni „Wujek” przygotowywali się do rozpoczęcia pracy, nie wiedzieli jeszcze o gigantycznej operacji komunistycznej władzy, wymierzonej w „Solidarność” i miliony popierających ją Polaków. Niepewność wzbudziła natomiast informacja o brutalnym zatrzymaniu minionej nocy Jana Ludwiczaka, przewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarności”. Po porannym przemówieniu gen. Wojciecha Jaruzelskiego było już jasne, że to efekt stanu wojennego. Wkrótce zaczął się górniczy protest.

Strajkujący domagali się uwolnienia Ludwiczaka oraz innych aresztowanych działaczy z całego kraju, a także zniesienia stanu wojennego, co miało umożliwić ponowną działalność związku. Stał się nie tylko „Wujek” – na terenie woj. katowickiego strajkowało około 50 zakładów pracy.

Władze PRL postanowiły spacyfikować „bunt” górników także po to, by zastraszyć innych. Już 14 grudnia wojsko i milicja przystąpiły do tłumienia protestów. W Jastrzębiu-Zdroju pod kopalnią „Manifest Lipcowy” otworzono ogień do górników, raniąc czterech z nich.

Była to zapowiedź najkrwawszej pacyfikacji w okresie stanu wojennego – masakry przeprowadzonej przez ZOMO na terenie KWK „Wujek”, gdzie strajkowało ok. trzech tys. górników. Decyzję o użyciu siły podjęto 15 grudnia wieczorem, podczas narady Wojewódzkiego Komitetu Obrony. Ogrom sił, które skierowano do kopalni – 1471 funkcjonariuszy MO i ZOMO oraz 760 żołnierzy, dysponujących 22 czołgami i 44 wozami bojowymi – jednoznacznie świadczył o zamiarach komunistów. Początek akcji

„odblokowania” kopalni zaplanowano na 16 grudnia.

Kilka minut po godzinie 8.00 teren KWK „Wujek” szczelnie otoczyła milicja, do której później dołączyło wojsko. Po wezwaniu strajkujących do rozejścia się (niewzruszeni protestujący odśpiewali m.in. Mazurka Dąbrowskiego), użyciu armatek wodnych i wyrzutni gazu, rozpoczął się szturm na kopalnię. Na teren zakładu wjechały czołgi i wozy bojowe, taranując ogrodzenie. Strajkujący próbowali się bronić m.in. przy użyciu metalowych prętów. Stawiali też pośpiesznie barykady.

Największy dramat rozegrał się ok. 12.30, gdy do akcji pacyfikacyjnej skierowano pluton specjalny ZOMO. Funkcjonariusze wyposażeni w pistolety maszynowe zabili sześciu górników. Bilans ofiar śmiertelnych wzrósł potem do dziewięciu – trzech rannych zmarło w szpitalu.

Plan zduszenia siłą strajku w KWK „Wujek”, a także charakter ran postrzałowych ofiar (jamy brzusznej, klatki piersiowej czy czaszki) dowodzą, że masakra z 16 grudnia była działaniem z premedytacją. Świadczy o tym także fakt utrudniania przez wojsko i milicję akcji ratunkowej na terenie kopalni.

Krwawy rezultat pacyfikacji „Wujka” – 9 zabitych i 23 rannych górników (nie licząc zatrutych gazem) przesądził o zakończeniu strajku w dniu masakry, 16 grudnia. Rany odniosło także kilkudziesięciu funkcjonariuszy milicji i żołnierzy.

Władze komunistyczne postawiły przed sądem organizatorów protestu. 3 lutego 1982 roku wydano wyroki – dwa tygodnie po umorzenia śledztwa w sprawie odpowiedzialności funkcjonariuszy za użycie broni palnej (rzekoma „obrona konieczna”). Na cztery lata więzienia skazano przewodniczącego Komitetu Strajkowego Stanisława Płatka. Inni sądzeni – Adam Skwira, Marian Głuch i Jerzy Wartak, usłyszeli wyroki trzech lat więzienia.

Potrzeba było aż 27 lat, aby ukarać odpowiedzialnego za krwawą pacyfikację „Wujka” – dowódcę plutonu specjalnego ZOMO sierż. Romualda Cieślaka (24 czerwca 2008 roku został skazany na sześć lat pozbawienia wolności). Kilkunastu jego podwładnych otrzymało kary od trzech i pół roku do czterech lat więzienia.

Przywódcy PZPR, którzy poprzez decyzję o stanie wojennym przypieczętowali los górników, nie zostali pociągnięci do odpowiedzialności. Ówczesny szef MSW Czesław Kiszczak był sądzony w związku z masakrą w „Wujku” kilkakrotnie, począwszy od 1994 roku. W 2008 roku sąd uznał jego „nieumyślną winę”, jednak rok później były szef MSW został uniewinniony.

– Generał odpowie teraz przed Sędzią Najwyższym – powiedział po śmierci Kiszczaka Czesław Kłosek z kopalni „Manifest Lipcowy”. Strajkujący wówczas górnik do dziś nosi pocisk w kręgosłupie po tamtej akcji milicji.

Lista zabitych górników z KWK „Wujek”:

Józef Czekalski (48 lat)

Krzysztof Giza (24 lata)

Joachim Gnida (28 lat)

Ryszard Gzik (35 lat)

Bogusław Kopczak (28 lat)

Andrzej Pełka (19 lat)

Jan Stawisiński (21 lat)

Zbigniew Wilk (30 lat)

Zenon Zając (22 lata)

Mat. wł., UMWŚ

{GALERIA:667453-667456-667459-667462-667465-667468-667474-667477-667480-667483}